

De quina mena d'Estat parlem?

ÉS IMPROBABLE QUE L'ESTAT DEL SEGLE XXI SIGUI IGUAL QUE EL DEL SEGLE XX. FENÒMENS TAN DIFERENTS COM LA GLOBALITZACIÓ ECONÒMICA O LA DIGITALITZACIÓ CONVIDEN A REPENSAR EL CONCEPTE.

Des de la perspectiva del debat d'idees, va ser una llàstima. L'inacabable estira i aronxa entre la CUP i Junts pel Sí hauria pogut posar sobre la taula qüestions interessantíssimes, però la cosa va acabar com va acabar. Volem un Estat? Sí, i tant. Ara bé, quina és –o hauria de ser– la naturalesa de l'Estat del segle XXI? Això ja són figues d'un altre paner. Comencem amb una hipòtesi inquietant: i si la darrera rèmora de l'*Ancien Régime* fos justament l'Estat nació tal com el coneixem avui? De fet, allò que anomenem "Unió Europea" és, de moment, un simple *lobby* d'Estats nació absolutament desconnectat de la realitat en què viuen molts dels ciutadans que la integren. Per demostrar això no cal anar gaire lluny: la Unió Europea no reconeix com a oficial la llengua en què està escrita aquesta mateixa frase tot i que, suposadament, el seu autor i els milions de persones que s'expressen com ell són ciutadans europeus –si més no, de segona o tercera categoria.

El que m'agradaria subratllar és l'afirmació feta més amunt: l'Estat nació podria ser, junt amb la monarquia, la darrera rèmora de l'*Ancien Régime*. El mateix Alexis de Tocqueville ja va demostrar que el procés de centralització de l'Estat francès no tenia res a veure amb els ideals de la Revolució francesa, per la senzilla raó que històricament era molt anterior a aquesta. El procés de gestació de l'Estat nació no és ni modern ni il·lustrat. En la seva excel·lent monografia dedicada a Francesc I, Jean Jacquart afirma que la creació de l'Estat francès no tenia com a objectiu *directe* la supressió de les diferències regionals, ni l'eradicació de llengües parlades per milions de persones. Això només era un mitjà per assolir la veritable finalitat, no gaire moderna, ni il·lustrada, ni

progressista: "ériger la volonté royale en loi générale". Crec que amb aquesta simple expressió es fa prou palès que l'Estat nació és, en realitat, la darrera adherència de l'absolutisme, de l'*Ancien Régime*. El fet que aquesta adherència fos assumida pragmàticament per la Revolució francesa i, més endavant, per una esquerra gens internacionalista, no ens pot fer perdre de vista els seus veritables orígens. L'única manera d'erigir la voluntat reial en llei general passava –i passa– per construir un marc polític que entengui la diferència com una perillosa anomalia que cal neutralitzar. Aquesta és l'essència d'un Estat nació que, per raons prou òbvies, ja no té cap mena de sentit en el context cultural, social i econòmic que estem vivint. La seva voluntat de perdurar

–d'altra banda, comuna a tots els éssers, segons la coneguda sentència d'Espinosa– em sembla ben lícita. El que trobo intel·lectualment pervers és la criminalització, directa i expeditiva, de tots aquells que denunciem el caràcter caduc o exhaurit d'aquest vell model polític i, a la vegada, abominem qualsevol essencialisme identitari de caire paraètnic. Ambdues actituds són perfectament coherents. Més ben dit: són complementàries.

La defensa acrítica de l'Estat nació frega avui una forma d'essentialisme identitari basat en la substancialització metafísica de certs documents i de certs rituals burocràtics. El discurs del PP i el PSOE sobre la unitat d'Espanya és exactament això. La identitat conformada per l'Estat nació és, per definició, excloent. Una persona amb aquells *papers* que li reclama ferotgement l'Estat nació no garanteix res; i, a l'inrevés, una persona sense aquests *papers* no suposa una amenaça automàtica contra res ni contra ningú. La identitat basada en la figura política de l'Estat nació no permet assumir els nous reptes; la identitat basada en referents ètnics o paraètnics, tampoc. La figura del ciutadà continua vigent, però ja no pot ser emmarcada en cap dels dos contextos esmentats. Les solucions intermèdies –com ara el multiculturalisme, o el *patriotisme constitucional* de Habermas– són només aplicables a contextos molt concrets, i només provisionalment (és a dir, en clau generacional). El problema és més profund, i ultrapassa tant l'estatisme jacobí com el nacionalisme –diguem-ne– *clàssic* dels pobles sense Estat. De fet, es tracta d'un altre problema –anterior, en tots els sentits, a les qüestions que acabem d'analitzar–.

FERRAN
SÁEZ MATEU